

Pedagoški doprinosi Marije Montessori

Majetić, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:007259>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Lucija Majetić

PEDAGOŠKI DOPRINOSI MARIJE MONTESSORI
(Završni rad)

Rijeka, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za pedagogiju

Lucija Majetić

Matični broj: 0009089747

PEDAGOŠKI DOPRINOSI MARIJE MONTESSORI

Završni rad

Prijeiplomski sveučilišni studij pedagogije

Mentorica: dr. sc. Ivana Miočić

Rijeka, rujan 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU ZAVRŠNOG RADA

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala završni rad pod naslovom:

PEDAGOŠKI DOPRINOSI MARIJE MONTESSORI

i da sam njegoa autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi i ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežnim izvorima, literaturi i drugom) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedene u popisu literature.

Ime i prezime studenta: Lucija Majetić

Datum:

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1. DRUŠTVENO-POVIJESNI KONTEKST EUROPE NA PRIJELAZU IZ 19. U 20. STOLJEĆE	2
2. ŠIRI PEDAGOŠKI KONTEKST NA PRIJELAZU IZ 19. U 20. STOLJEĆE.....	3
3. BIOGRAFIJA MARIJE MONTESSORI.....	4
3.1. Djetinjstvo i školovanje.....	4
3.2. Dječje kuće i edukacije za odgojitelje.....	6
3.3. Vrijeme Drugog svjetskog rata.....	7
3.4. Kraj života.....	7
4. MONTESSORI PEDAGOGIJA.....	7
4.1. Pedagoška načela montessori pedagogije.....	8
4.1.1. Slobodan izbor i disciplina.....	9
4.1.2. Dostojanstvo.....	9
4.1.3. Ljudske sklonosti.....	9
4.1.4. Red.....	10
4.1.5. Polarizacija pažnje.....	11
4.1.6. Osposobljavanje osjetila i kretanje.....	11
4.1.7. Pripremljena okolina.....	11
4.2. Razvoj djeteta.....	12
4.2.1. Razdoblje od rođenja do 6. godine.....	13
4.2.2. Razdoblje od 6. do 12. godine.....	15
4.2.3. Razdoblje od 12. do 18. godine.....	15
4.2.4. Osjetljiva razdoblja.....	15
5. MONTESSORI MATERIJALI.....	16
6. ODSUPANJA.....	17
7. MONTESSORI U SVIJETU.....	18
8. MONTESSORI PEDAGOGIJA U HRVATSKOJ.....	19
8.1. Osnovna škola barunice Dédée Vranyczany.....	20
9. KRITIKE MONTESSORI PEDAGOGIJE.....	21
10. EVALUACIJE MONTESSORI METODE.....	21
ZAKLJUČAK.....	23

POPIS LITERATURE.....	24
SAŽETAK.....	27
SUMMARY.....	28

UVOD

Pitanje odgoja i obrazovanja staro je koliko je stara i civilizacija. Ljudi su oduvijek tražili kako unaprijediti ova dva koncepta i prilagoditi ih društvu te ekonomskim prilikama. Već u staroj Grčkoj i Sparti neki od najznačajnijih filozofa, poput Aristotela, Sokrata i Platona u svojim su djelima nastojali definirati pojam odgoja. Buđenjem svijesti o važnosti odgoja i obrazovanja u srednjem su se vijeku počele otvratati prve škole i sveučilišta. U tome vremenu pedagogija nije djelovala kao samostalna znanost, već se bavila isključivo odgojem. Zahvaljujući filozofima i intelektualcima poput Jana Amosa Komenskog pedagogija postaje zasebna znanost i nastavlja se razvijati. Na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće u svijetu se događaju velike društvene promjene, a javlja se i želja za drugačijim obrazovanjem, obrazovanjem oslobođenim pasivnosti i straha. Tada se javljaju razni pravci reformne pedagogije koji imaju isti cilj: staviti fokus na dijete i njegov razvoj (Zaninović, 1988). Jedno od nezaobilaznih imena u ovom razdoblju je i Maria Montessori.

Unatoč znanstvenom napretku u 19. stoljeću dijete je još uvijek bilo viđeno kao manje važno od odrasle osobe. Montessori je promatranjem otkrila dijete koje je snažno, koje treba poštovati i priznati mu dostojanstvo, koje je posebno zato što obavlja jako važan posao: gradi samog sebe. Ono postaje viđeno kao slobodna individua koja se razvija i koju na tom putu treba poticati. Temeljno načelo Montessori pedagogije je „pomoz mi da učinim sam“ (DeBruin, 2010).

Montessori pedagoška koncepcija djetinjstva temelji se na pravom izumu djeteta. Ona uvažava razvojna razdoblja i faze posebne osjetljivosti razvoja u ranim fazama života te potiče aktivnost djeteta i želju za istraživanjem. Montessori se protivila školi u kojoj je dijete pasivni slušatelj. Zagovarala je obrazovanje prirodnog potencijala pojedinca (Grandi, 2016).

Djetetu treba dopustiti da slobodno bira aktivnosti kojima se želi baviti uz potporu i pomoć odrasle osobe koja mu treba pripremiti okolinu u kojoj će boraviti. Montessori vidi pripremljenu okolinu kao temeljni faktor u postizanju odgojno-obrazovnih ciljeva.

O ovoj pedagoškoj metodi važno je pisati i dalje ju istraživati jer pruža novi pristup razvoju djeteta.. Sve do danas Montessori metoda zadržala je status jedne od najprihvaćenijih alternativnih metoda i rasprostranjena je diljem svijeta.

Ovaj završni rad ima cilj dati uvid u pregled života i rada Marije Montessori, te opisati temeljna načela Montessori metode. Prvi dio obuhvaća biografiju začetnice ove alternativne

pedagoške koncepcije te društveno-povijesni kontekst razdoblja njenog djelovanja. Drugi se dio sastoji od razrade temeljnih pedagoških načela te opisa razvojnih faza koje Montessori izdvaja. Zaključno se navode primjeri iz prakse i uvid u evaluacije i kritike na metodu.

1. DRUŠTVENO-POVIJESNI KONTEKST EUROPE NA PRIJELAZU IZ 19. U 20. STOLJEĆE

Maria Montessori je živjela u razdoblju koje je obilježeno velikim društvenim i povijesnim promjenama. Rođena je u Italiji u vrijeme kada je ta zemlja bila u procesu ujedinjenja, a nakon toga svjedočila je nizu važnih događaja u svijetu.

Europskim zemljama je na početku 19. stoljeća bio u interesu širiti teritorije i posjedovati kolonije (Gombrich, 2004). Za razliku od Velike Britanije i Francuske, koje su stvorile velika kolonijalna carstva, Njemačka, Italija i Japan zbog povijesnih, zemljopisnih i drugih okolnosti zakasnile su u ekspanziji (Grbešić, 2014). Svijet je već bio podijeljen i zato dolazi do tenzija. Godine 1914. izbiva Prvi svjetski rat koji traje sve do 1918. godine. Italija se u sukob uključuje 1915. (protivno volji naroda) na strani Antante. Tijekom rata, Montessori je radila s djecom izbjeglicama i nastojala im je pružiti obrazovanje i utjehu u teškim uvjetima (Standing, 1957). U to je vrijeme narod pokazivao veliko nezadovoljstvo s neučinkovitošću demokratske stranke pa su fašisti smatrali ovaj period idealnim za preuzimanje vlasti. Nezadovoljstvo je bilo veliko, dolazilo je do štrajkova, pobuna i općeg nereda u gospodarstvu. Potaknut tim problemima, fašizam se sa svojom agresivnošću i veličanjem autoritarnog režima pokazao kao moguće rješenje za sve probleme u državi. Godine 1922. u Italiji se uspostavlja fašistički režim, a Montessori bježi u Španjolsku. Ondje su ju također dočekale političke zavrzlake jer je katalonski pokret od nje tražio da podupre njihovu borbu za neovisnost. Proživljava i period Velike depresije i Drugog svjetskog rata koji započinje 1939. godine kada njemačka vojska napada Poljsku i traje do 1945. godine. Rat je za sobom ostavio oko 55 milijuna ljudi i velike materijalne štete (Škiljan i sur., 2005).

Period prijelaza s 19. stoljeća na 20. stoljeće obilježen je gospodarskom revolucijom. U kuće se počeo uvoditi plin, električno svjetlo i telefoni. Razvijaju se tvornice u kojima se ljudski rad polako zamjenjuje strojevima. Stvari su postale jeftinije i manje trajne. Maria Montessori živjela je u doba kada je u Italiji i drugim europskim zemljama vladalo siromaštvo i nejednakost među ljudima. To je potaknulo njezinu naklonost prema obrazovanju i njezinu želju da poboljša životne uvjete za svu djecu. Kao prva žena u Italiji koja je diplomirala

medicinu, Montessori je bila svjedokinjom brojnih društvenih promjena u Italiji, uključujući pravo glasa za žene, koje je uvedeno 1945. godine, sedam godina prije njene smrti.

2. ŠIRI PEDAGOŠKI KONTEKST NA PRIJELAZU IZ 19. U 20. STOLJEĆE

Na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće javlja se reformna pedagogija. Ona nastaje kao kritika stare škole i tradicionalne pedagogije. Reformna pedagogija sastoji se od različitih pravaca koji imaju isti cilj: potaknuti dijete da bude aktivno, spontano i slobodno. U fokusu reformnih pedagogija je dijete koje više nije pasivno, koje je u svojoj motorici spontano i produktivno. Ono je maštovito i vođeno emocionalno-afektivnim doživljajima na koje treba oslanjati odgoj i obrazovanje (Zaninović, 1988).

Švedska književnica i socijalna djelatnica Ellen Key (1849. – 1926.) 20. stoljeće naziva *stoljećem djeteta* upravo zato što dječja priroda i razvoj postaju fokus odgoja i obrazovanja.

Jedan od najvažnijih reformskih pedagoških pravaca je i pedagogija Marije Montessori. Ona je svoju pedagogiju razvila promatranjem ponašanja djece (Batinić i Radeka, 2017). Njezini doprinosi odgoju i obrazovanju temelje se na otkriću djeteta koje je kompetentno, dostojanstveno, slobodno i koje zaslužuje poštovanje.

Osim Montessori pedagogije u 20. stoljeću razvijaju se i drugi pedagoški pravci: razvija se Freinetova pedagogija, Jena plan, Waldorfska pedagogija i mnoge druge.

Freinetova pedagogija razvila se u njegovoj privatnoj školi *L'École Moderne Française* u Venceu. Ova je škola bila posebna jer je nje govala aktivne metode rada i samostalnost učenika, a nastojala je ustanoviti bolji odnos među učenicima. Poticalo se dopisivanje učenika pa su umjesto udžbenika u školi nastajali slobodni učenički tekstovi. Ova se pedagoška koncepcija brzo širila, pa su tako škole počele međusobno razmjenjivati učeničke likovne radove, pisma i slične predmete napravljene tokom nastave. Freinetova koncepcija osuđuje tradicionalan pristup obrazovanju i zalaže se za drugačiju pedagošku klimu, za dječju kooperativu i samoupravu (Zaninović, 1988). Nastavnik ima suradničku ulogu, on nije u centru obrazovnog procesa, već pomaže djetetu u njegovom radu. Dječji rad se bazira na principu samokontrole i osobne odgovornosti. Učenici slobodno pišu, izražavaju se i surađuju s vršnjacima.

Drugi reformski pravac je koji se razvio u 20. stoljeću je Jena plan. Ovaj pedagoški pravac utemeljen je na perspektivi djeteta. Peter Petersen, njegov začetnik, htio je od škole napraviti

zajednicu koja će nalikovati obitelji. Odgoj i obrazovanje trebali su se prilagođavati svakom učeniku osobno te svakom djetetu ponuditi način rada koji bi njemu odgovarao (Matijević, 2001). U razredna odjeljenja bila su heterogene zajednice učenika različite dobi, različitog socijalnog podrijetla i sl.

Waldorfska se pedagogija razvija uzimajući kao temelj antropozofiju, nauku o čovjeku kao duhovnome biću u kojem se krije sposobnost da postigne spoznaju višega, nadnaravnog svijeta i stupi u dodir s duhovima. Cilj ove pedagogije je slobodni razvoj svakog djeteta na temeljima antropozofije. Zadatak obrazovanja je priprema za život, a ne intelektualističko stjecanje znanja. Dijete treba postati slobodna osoba koja će moći doprinijeti društvu. „Ne treba pokušavati da se preko odgoja i prema vlastitim planovima djetetu nešto usadi, nego treba oslušivati pravu prirodu djeteta“ (Seitz, Hallwachs, 1997:125). U Waldorfskim se školama poučava po epohama i nastavnim cjelinama, ne postoje školski satovi, a nastava je određena godišnjim dobima i važnim događajima (Matijević, 2001). Waldorfske škole i vrtići nastoje promicati moral, umjetnost, znanost i religiju te ujediniti funkcionalne sposobnosti pojedinca u cjeloviti odgoj i obrazovanje prema načelu tročlanosti duha, tijela i duše.

Prijelaz između dva stoljeća bio je obilježen pluralizmom pedagoških ideja te prihvaćanjem i implementacijom novih psiholoških spoznaja o djetetu. Upravo to otvara vrata pedagogima da se usmjere na individualne potrebe svakog pojedinca u razvoju. Kao i Montessori koncepcija i ostali reformni pedagoški pravci bili su usmjereni na aktivno sudjelovanje djeteta u procesu odgoja i obrazovanja.

3. BIOGRAFIJA MARIJE MONTESSORI

3.1. Djetinjstvo i školovanje

Maria Tecla Artemisia Montessori bila je talijanska pedagoginja, liječnica i feministkinja koja je razvila Montessori metodu odgoja i obrazovanja koja se danas primjenjuje u školama i vrtićima diljem svijeta. Rođena je 31. kolovoza 1870. godine u Italiji u gradiću Chiaravalle, pokraj Ancone u pokrajini Marche. Odrasla je u obrazovanoj i imućnoj obitelji kada su konzervativni stavovi prema ulozi žena bili popularni. Kćer je jedinica oca Alessandra Montessorija, koji je po zanimanju bio inspektor industrije soli i duhana, i majke Renilde Stoppani koja je bila kućanica (Rakidžija, 2020). Iako je Marijina majka bila pismena i vrlo inteligentna, obrazovanje joj kao ženi nije bilo dostupno.

Tijekom djetinjstva stekla je obrazovanje u kojem su se spojile vjerska vjera i moderna znanost. Zajedno sa svojom obitelji Montessori 1875. godine seli u Rim. Ondje pohađa osnovnu

školu, bez postizanja odličnih rezultata. Razlog tomu je i teška bolest koja ju je pogodila. Godine 1883. upisuje srednju tehničku školu gdje pokazuje velik interes za matematiku i prirodne znanosti. Upisuje se na tehnički institut *Leonardo da Vinci* kojeg završava s izvrsnim uspjehom (Rossini, 2020).

Iako je svoje obrazovanje htjela nastaviti na Tehničkom fakultetu, mijenja mišljenje i želi upisati medicinu. Kao ženi, studij medicine bio joj je nedostupan¹. Sljedeće dvije godine studira na studiju prirodnih znanosti, a 1892. godine, unatoč otporu oca i polemikama oko upisa, ipak upisuje studij medicine. S najvišim ocjenama diplomirala je medicinu 1896. godine kao prva žena u Italiji. Iste godine počinje raditi u bolnici „San Giovanni“ u Rimu te postaje aktivnom sudionicom Međunarodnog kongresa za prava žena kao predstavica Italije. Na Kongresu održanom u Berlinu te iste godine održala je predavanje i zadivila prisutne novinare. Stečeni publicitet iskoristila je lako bi se zalagala za dječja prava i prava žena. Kasnije te godine zapošljava se kao asistentica u bolnici „Santo Spirito“ u Rimu gdje se brine o „djeci izvan sustava“ (Buczynsky, 2008). Sljedeće godine radi volonterski na istraživačkom programu Psihijatrijske klinike Sveučilišta u Rimu. U klinici brine o obrazovanju djece s intelektualnim teškoćama. Znanje stečenom radom u klinici Montessori prenosi na područje pedagogije. Te i sljedeće godine (1887. i 1888.) drži tečajeve iz pedagogije. Na Kongresu u Torinu 1899. godine navodi da su djeca s intelektualnim teškoćama društvena bića kojima treba podučavanje i briga u većoj mjeri nego zdravoj djeci. Počinje dražiti znanstvene krugove tvrdeći da je postojeći oblik skrbi za djecu s intelektualnim teškoćama nedostatan i da ga treba promijeniti. Od ministra prosvjete dobiva zaduženje da u Rimu preuzme obrazovanje učitelja djece s intelektualnim teškoćama. Također, omogućen joj je praktičan rad (Philips, 1999).

Promjena u pristupu djeci s intelektualnim teškoćama dovodi do uspjeha. Njezina grupa polaže iznad prosjeka državni ispit iz čitanja i pisanja. Na klinici upoznaje svoga budućeg partnera Giuseppea Montesana, a godine 1898. rađa im se sin Mario. Montesano ne prihvaća dijete te odbija brak. Montessori ga, zbog straha od kritika, skriva od javnosti. Kasnije ga predstavlja kao nećaka. Godine 1901. upisuje studij pedagogije, psihologije i antropologije pri Sveučilištu u Rimu. Tri godine kasnije prihvaća status profesora predavača u Pedagoškoj školi Sveučilišta u Rimu. Godine 1900. postala je ravnateljica Ortofrenske škole za djecu s teškoćama u razvoju gdje je započela svoje istraživanje o ranom razvoju i edukaciji djece i pritom pratila

¹ Iako je obrazovanje žena institucionalizirano krajem 19. i početkom 20. stoljeća, kao globalni problem i predmet međunarodnih konvencija prepoznato je, i počelo je biti razmatrano tek poslije Drugog svjetskog rata (Popović, 2008).

radove francuskih znanstvenika Jean Marc Itarda i Édouarda Séguina. Razvila je svoju metodu primjene njihovih edukacijskih teorija i testirala je na učenicima Ortofrenske škole (Encyclopedia Britannica, 2023).

3.2. Dječje kuće i edukacije za odgajatelje

Godine 1906., Edoardo Talamo, predsjednik Rimskog instituta za imovinu, traži od Marije Montessori da organizira, po modernim kriterijima, dječji vrtić za djecu radnika koji su stanovali u novim i popularnim stambenim naseljima. Radnici su bili preopterećeni radom te su djecu ostavljali bez nadzora. Prva Dječja kuća (*Casa dei bambini*) otvorena je 6. siječnja 1907. godine u kvartu San Lorenzo (Treccani, 2012). Važno je napomenuti da su djeca koja su boravila u dječjim kućama bila mentalno zdrava, što je bio značajan zaokret u interesu Marie Montessori. Prostorije u Kući su bile namještene tako da djeci omogućuju nesmetano kretanje i da potiču vježbanje svih osjetila. Djeca su sama birala aktivnosti i materijale kojima će se igrati. Didaktički materijali i sredstva u Dječjoj kući bili su samokorektivni, tj. dijete kad pogriješi ima priliku uočiti grešku i ispraviti ju. Iako je u svom je radu primjenjivala teorije Jean-Jacquesa Rousseaua, koji je odgoj smatrao općom preobrazbom čovjeka, Montessori odbacuje romantizirano viđenje djeteta kao "plemenitog divljaka" i tvrdi da se prava dječja sloboda odvija unutar strukturiranog okruženja (Lee Gutek, 2004).

Prva Dječja kuća bila je vrlo uspješan projekt koji je otvorio vrata otvaranju ostalih Dječjih kuća koje su širile pedagošku misao Marie Montessori.

Godine 1909. izdaje knjigu *Il metodo* i organizira prvi u nizu tečajeva međunarodnog stručnog usavršavanja učitelja u gradu Castello. Na tečajevima učiteljima i ostalim zainteresiranima izlaže svoje ideje i pokazuje materijale. Sljedećih četrdesetak godina putuje Europom, Indijom i Sjedinjenim Američkim Državama, održava predavanja i seminare. Dječje kuće se otvaraju diljem Europe, u Americi i Indiji (Encyclopedia Britannica, 2023).

3.3. Vrijeme Drugog svjetskog rata

Godine 1922. u Italiji se uspostavlja fašistički režim. Montessori se sukobljava s službenim politikom. Javno se suprotstavlja fašističkoj ideologiji i politici. Godine 1934. Benito Mussolini, talijanski premijer i fašistički vođa, jednom odredbom zatvara sve Montessori škole. Ona sa sinom seli u Španjolsku. Ondje piše i izdaje knjige o svojoj pedagoškoj metodi. Dvije

godine nakon (1936.) u Španjolskoj izboja građanski rat. Montessori seli u Englesku, a ubrzo seli i u Nizozemsku gdje su Montessori škole bile utemeljene od 1923. godine. Montessori i sin posjećuju Indiju gdje održava tečajeve za učitelje. Ondje se ponovno susrela s Ghandijem, kojeg je upoznala u Londonu. Kada je izbio Drugi svjetski rat, Montessori i sin Mario zaglavljaju u Indiji. Montessori i ondje provodi istraživanja o razvoju novorođene djece te o dječjem umu (Treccani, 2012).

3.4. Kraj života

Godine 1946. vraća se u Nizozemsku, a sljedeće godine odlazi u rodnu Italiju kako bi obnovila svoj pokret i otvorila Montessori škole. U gradu Perugia osniva Međunarodni centar pedagoških studija. U narodnim godinama objavljuje knjige *Otkriće djeteta*, *Upijajući um* i druge. Zbog doprinosa na području odgoja i obrazovanja tri puta je nominirana za Nobelovu nagradu za mir (1949., 1950. i 1951.). Umire u gradu Nordwijku u Nizozemskoj 06. svibnja 1952. u 82. godini života (Rakidžija, 2020).

4. MONTESSORI PEDAGOGIJA

Osnova Montessori pedagogije je znanstveno promatranje spontanog učenja djece, poticanje osobnog djelovanja djeteta i njegove samostalnosti te poštovanje djetetove osobnosti. Ova pedagoška koncepcija bazira se na djetetu, odnosno čovjeku kao individui koja je u centru odgoja. Montessori vidi obrazovanje kao pomoć u životu i oslobođenju od bilo kojeg oblika ugnjetavanja koji ograničava i blokira potencijal razvoja. Pomaganje, po Montessori, znači podržavanje procesa psihofizičkog sazrijevanja svakog djeteta kroz znanje i brigu o njegovim osobnim obrazovnim potrebama (Rossini, 2020). Temeljno načelo je podržati dijete u svim razdobljima razvoja u tjelesnom, umnom i duševnom odrastanju.

Tjelesni rast je utvrđen biološkim zakonitostima razvoja. Pritom su uočljiva razdoblja koja se mijenjaju. Pritom nije lako razlikovati pojedina razdoblja u umnom i duševnom razvoju. Svaki oblik razvoja zahtjeva različitu brigu i svaki treba poticati različito. Tjelesni razvoj zahtjeva hranu, vodu, higijenu, a mentalni razvoj traži mir, ljubav i slobodu. Roditelji su jedan od najvažnijih faktora u razvoju djeteta. Oni moraju biti upoznati s procesom razvoja kako bi mogli osigurati djetetu poticajnu okolinu i prepoznati njegove potrebe. Dijete samo gradi sebe i razvija se, a odrasli su tu kako bi taj razvoj podržali. Oni moraju potaknuti dijete na rad, a ne

raditi umjesto njega, pustiti ga da se slobodno kreće i istražuje. Pokret je jedan od najbitnijih čimbenika u stvaranju inteligencije koja se hrani i živi od iskustva stečenog od okoline, a za savršenstvo pokreta važna je vježba koja je također važna komponenta djetetova odgoja. Montessori je od odraslih tražila da promijene stav prema djeci, odnosno da ne gledaju na dijete kao na nesposobno, već kao na osobu u razvoju koja ima drugačije kompetencije, odnosno još ih razvija (Kepeš, 2016).

Roditelji djecu moraju poticati i voljeti, ne ih kritizirati i kудiti, to može biti razorno za dijete. Svi sukobi i prepreke razvoju od strane roditelja mogu izazvati poremećaje u djetetovoj ličnosti (Philipps, 1999). Jedan od ključnih elemenata za pravilan razvoj djeteta je pažljivo pripremljena okolina i posebni didaktički materijali primjereni uzrastu.

4.1. Pedagoška načela Montessori pedagogije

Montessori pedagogija temelji se neposrednom promatranju djece. Osnivačica ove metode držala je da je dijete slobodno, kompetentno biće koje ima svoja prava i zaslužuje poštovanje. Ono ima jako važan zadatak koji mora izvršiti: izgraditi samoga sebe u slobodno biće. Svako dijete je individua čiji je tjelesno-duhovni razvoj različit. Taj se razvoj ne smije smetati, već ga treba potaknuti i pomoći djetetu da samo učini ono što je zamislilo. Roditelj treba pružiti sigurnost, zaštićenost i podršku. Svako dijete mora biti slobodno slijediti ono što želi i što ga interesira (Shute, 2002). Montessori slobodu vidi kao temelj za izgradnju stavova, vještina i znanja (Bašić, 2011). Važno je u razvoju zamijetiti i priznati osjetljiva razdoblja. U tim razdobljima dijete najlakše stiče određene vještine i nova znanja. Također okolinu u kojoj dijete boravi treba pripremiti. Ona mora biti opremljena didaktičkim materijalima, preko kojih će djeca uređivati motorne, čujne i jezične sposobnosti (Kepeš, 2016).

Kako i svaka odrasla osoba i dijete zaslužuje poštovanje i dostojanstvo, posebno zato što prolazi težak put razvoja. Priznavanje dostojanstva djetetu temelj je Montessori pedagogije.

4.1.1. Slobodan izbor i disciplina

U Dječjim kućama sva su djeca imala slobodu osjećanja, mišljenja i odlučivanja. Montessori se time referira na unutrašnju slobodu djelovanja, kretanja i djelatnosti u odnosu na društvo i samog sebe koju je potrebno ostvarivati. Samo tako pojedinac može biti svoj, spontan i emancipiran. Dijete dakle ne treba voditi, već ga naučiti kako da vodi samo sebe. Samo

slobodna osoba koja gospodari sobom može primjereno odgovoriti zahtjevima društva. Sloboda nije nešto s čime se rađamo, nju treba naučiti i osvojiti odgojem i obrazovanjem. Dati djetetu slobodu ne znači da mu je sve dopušteno i da nema pravila. To je proces u kojem se uči kako biti neovisan uz odgovornosti i disciplinu, dakle uz poštivanje pravila. Odgovornost implicira disciplinu i samokontrolu. Dakle, temelji se na mogućnosti samoregulacije djeteta. Odgajatelji u Montessori vrtiću ne smiju biti autoriteti, ali moraju biti odgovorni za slobodu djeteta. Montessori smatra da onaj tko postigne slobodu zna cijeniti sebe i druge i činiti dobro. Sloboda je usko, recipročno povezana s disciplinom. Disciplina pritom znači poštovanje zakona. Ona će pomoći da osoba otkrije zakon života unutar granica (Philipps, 1999). Jedan od osnovnih faktora kojom dijete razumijeva okolinu je ljubav. Ljubav je temelj slobode i samoostvarenja. Vrhunac razvoja djeteta može doseći samo kada bude imalo mir i slobodu u svojoj okolini.

U Montessori vrtiću i školi dijete ima slobodu kretanja, biranja, komentiranja, govora, izražavanja osjećaja, interakcije s drugima i slobodu mirovanja.

4.1.2. Dostojanstvo

„Treba shvatiti da su djeca iznimno osjetljiva na svaki čin omalovažavanja koji im upućujemo i koji ih ponižava“ (Montessori, 2003, str. 171). Maria Montessori je promatranjem zaključila da djeca imaju razvijen duboki osjećaj dostojanstva. Svaka roditeljeva ne konstruktivna kritika i pogrda vode do toga da djeca osjećaju poniženje i degradaciju, te se počinju smatrati inferiornima i nesposobnima. Djeci strpljivo treba objasniti i pokazati jednostavne radnje kao što je brisanje nosa, bez požurivanja. Djeca uče i pritom ne osjećaju stid, vrlo su otvorena bića. Montessori (2003) njihovu otvorenost opisuje kao prirodnu i savršenu, „poput lotosova cvijeta koji otvara svoju bijelu krunu do prašnika, kako bi primio sunčane zrake koje ga miluju dok širi ugodan miris“ (str. 173).

4.1.3. Ljudske sklonosti

Montessori ističe da su djeca sklona orijentaciji. Ono kao i odrasli ljudi mora znati gdje se i zašto nalazi te koliko će njegov boravak u određenom prostoru trajati. Ono tako stvara pretpostavku o događajima koji slijede i svoje ponašanje može uskladiti s time. Također, ljudi su skloni redu. Kod malene djece red je posebno istaknut. To možemo vidjeti kada u sobi u kojoj dijete stalno boravi pomaknemo neki objekt gdje inače ne stoji pa dijete počne plakati. Red maloj djeci daje osjećaj sigurnosti i stalnosti. Sklonost istraživanju okoline, prirode i samog sebe ključno je za izgradnju čovjeka. Ljudska je potreba komunicirati. Interakcija s drugima,

razmjena misli i osjećaja neophodna je za život u zajednici. Djetetu treba dati da govori, treba ga slušati i odgovoriti na pitanja koje postavi. Nadalje, dijete je sklono djelovanju i izazivanju promjena te opažanju njihova učinka. Ruka je dio tijela koje vodi k inteligentnom ponašanju. Dijete je sklono rukovati predmetima, a to je od velikog značaja za usmjeravanje pozornosti. Sklonost mišljenju obilježje je isključivo čovjeka kao vrste. Glavna mu je funkcija poopćavanje odnosno izdvajanje važnog od manje važnog. Sklonost radu Montessori uočava i u dječjoj igri. Rad mora imati svrhu i uključivati korištenje razuma. Djeca su sklona ponavljanju te točnosti i preciznosti. Također su sklona usavršavanju, odnosno poboljšavanju na svim područjima razvoja (Philipps, 1999). Djetetu treba dakle pomoći u da doživi vrijeme i prostor, da doživi i stvara red, da istražuje okolinu, govori i sluša te da radi, vježba, ponavlja i razmišlja. Ljudske sklonosti, ukoliko dijete nije slobodno, neće doći do izražaja, a zbog toga što dijete nije steklo određena iskustva teško će napredovati.

4.1.4. Red

Maloj djeci red je posebno važan. On im pruža sigurnost, stabilnost i stalnost. Jedno od najvažnijih razdoblja posebne osjetljivosti je osjetljivost djeteta na red koje traje od prve do druge godine života. Malu djecu često uznemiruje nered u sobi i zbog toga često plaču, a za odrasle ljude nered koji djecu smeta neprimjetan i beznačajan te često ne mogu dokučiti razlog djetetova plača. Plakanje pripisuju dječjim „mušicama“. „Ali ako ne postoji pripremljena okolina i ako se mališan nalazi među odraslima, te iznimno zanimljive manifestacije koje se inače razvijaju mirno, mogu se pretvoriti u tjeskobu, enigm i hir“ (Montessori, 2003:81) Roditelji i ljudi bliski djeci trebali bi biti svjesni ove djetetove osjetljivosti kako bi im mogli olakšati. Montessori navodi da male promjene kao što je primjerice skidanje kaputa ili ostavljanje stvari ondje gdje im nije mjesto dijete može vidjeti kao nered i mogu mu uzrokovati smetnju. Osim vanjskog reda (odnos s okolinom) dijete je osjetljivo i na unutarnji red. Unutarnji red označava tjelesnu koordinaciju (Philipps, 1999). Obavljanje svih dnevnih aktivnosti uz pridržavanje uobičajenog rasporeda kod djeteta će stvoriti dobre navike i mehanizam samoregulacije.

4.1.5. Polarizacija pažnje

Maria Montessori uočila je fenomen usmjeravanja pozornosti, odnosno polarizacije pažnje, kad dijete izgleda da je na najvišim nivoima svjesnosti. Kod djeteta, usmjeravanje se pažnje javlja samo u svezi s nekim vanjskim predmetom. Zbog interesa za taj predmet javlja se iznimna koncentracija ili zanesenost. To je stanje optimalnog iskustva i prati ga osjećaj ugone, radosti i

odmorenosti. Interes za neku temu ili predmet potaknut je intrinzičnom motivacijom te uključuje korištenje mišića, živaca, volje, misli i osjećaja (Rajić, 2012). Ove trenutke iznimne koncentracije važno je uočiti i iskoristiti ih za podučavanje u čitanju, pisanju i računanju. Pobuđivanjem interesa i stvarne pozornosti kod učenika bit je procesa podučavanja. Kako bi to mogli ostvariti potrebno je pripremiti okolinu, upotrebljavati odgovarajući materijal i odrediti način ponašanja odgajatelja i učitelja koji su savladali indirektnu metodu poticanja interesa (Philipps, 1999).

4.1.6. Osposobljavanje osjetila i kretanje

Osjetilima primamo informacije, učimo i stvaramo svoju sliku o svijetu. Dijete od najranije dobi treba izlagati različitim podražajima iz okoline: mirisima, okusima, zvukovima i slikama kako bi stvorilo iskustvo koje će biti temelj daljnjeg razvoja. Iako je u Radu već nekoliko puta istaknuta važnost pokreta, relevantno je napomenuti da je on usko povezan s osjetilima i jedan je od najbitnijih čimbenika u stvaranju inteligencije koja se hrani i živi od iskustva stečenog od okoline, a za savršenstvo pokreta važna je vježba i disciplina koje su također važne komponente djetetova odgoja (Montessori, 2003). Pokret omogućava djetetu sticanje iskustva i usavršavanje osjetila. Dijete sve mora opipati, ponjušiti i kušati. Tako primjerice šetnja djetetu nije samo hodanje, već proces istraživanja i otkrivanja prirode i stvari koje ga okružuju svojim osjetilima. Proučavanjem znanstvenih radova francuskih liječnika Jeana M. G. Itarda i Edoarda Seguina Montessori je stekla znanja o senzorno-motoričkom sustavu te je smatrala je da je tjelovježba i kretanje osnova razvoja dječjeg uma. Sukladno tome razvila je didaktičke materijale i opremila prostorije tako da potiču kretanje djece s teškoćama u razvoju i ostalima. U Montessori školama kretanje tijekom nastave nije zabranjeno. Djetetu se daje mogućnost slobodnog kretanja i izbora hoće li raditi na podu ili za stolom. Razvoj osjetila i kretanje zajedno čine temelj za zdravi psihički i tjelesni razvoj.

4.1.7. Pripremljena okolina

Pripremljena okolina prema Mariji Montessori podrazumijeva onaj prostor koji je prilagođen djetetu i koji mu nudi sve što mu treba za tjelesnu, psihičku i duševnu prilagodbu svijetu i društvu. Okolina je ključna za razvoj djeteta (Philipps, 1999). Ona mora biti uređena tako da ispunjava potrebe djeteta, podržava kretanje i dopušta njegov rast.

U Montessori vrtićima sav je pribor dostupan i dohvatljiv djeci. Posložen je tako da dijete upućuje i vodi od lakših, konkretnih vježbi prema onim zahtjevnijim koje su apstraktnije. Odgajatelj djetetu predstavlja materijale i potiče ga da dalje samo radi s njima.

U Montessori vrtićima veličina stolova i stolica prilagođena je djeci. Površine za individualan rad u tepisi posloženi u posebnim stalcima dostupnima djeci. Ona svoj tepih mogu uzeti i seliti gdje želi. Zidovi su ukrašeni slikama prirode iz zavičaja, umjetničkim slikama ili religijskim simbolima, a u prostorijama se nalaze i biljke za koje brinu djeca i odgajatelji. Svaka prostorija bi trebala imati dostupnu vodu kako bi djeca nakon obroka sama mogla oprati suđe. U blizini vrtića treba biti funkcionalan vrt, spreman za sadnju biljaka, a u vrtiću mogu imati i životinju, ljubimca o kojem će brinuti djeca sa odgajateljima.

4.2. Razvoj djeteta

Maria Montessori promatranjem djeteta otkrila je da je za dijete od posebne važnosti stvarati iskustvo već u najranijem periodu života. To iskustvo je prijeko potrebno za optimalan razvoj (Philipps, 1999). Inteligencija djeteta ne ovisi samo o genetskom nasljeđu, već proizlazi upravo iz stečenog iskustva, odnosno iz radnji koje dijete samo izvede. Te su radnje ključne za građu mozga, tj. za opseg i kvalitetu njegova djelovanja. Dijete od rođenja uči: uči jezike (uglavnom materinji, neka djeca uče i dva jezika od rođenja ukoliko su im roditelji govornici različitih jezika), istražuje sebe i usavršava finu motoriku, radi na koordinaciji dijelova tijela (na primjer, koordinacija ruku i očiju, kako bi kasnije moglo držati olovku i pisati), razvrstava predmete i tako uče matematiku, uče o bojama, razvija osjetila i drugo. „Dijete raspolaže unutarnjim potencijalima i ima posebnu „glad za učenjem“, ali se ti potencijali moraju aktivirati poticajima iz okoline“ (Schäfer, 2015). Okolina je važan faktor za razvoj djeteta. Ona pruža širok spektar mogućnosti, prilika i poticaja koje mogu doprinijeti djetetu. Roditelji i odgajatelji trebaju pripremiti okolinu, da bi ona mogla potaknuti djetetovu prirodnu znatiželju i želju za kretanjem i otkrivanjem novoga. Čovjekova život od rođenja do 18. godine Maria Montessori dijeli u tri dijela: prvo razdoblje počinje rođenjem i traje do šeste godine, drugo je razdoblje od šeste do dvanaeste, a treće od dvanaeste do osamnaeste godine. Razvojna razdoblja se ne mogu promatrati zasebice već se nastavljaju jedno na drugo i svako je osnova idućemu. Prvo i drugo razdoblje su vrijeme djetinjstva, a treće i četvrto su doba adolescencije (Nebula/Montessori asocijacija, 2010).

Da bi znali kako potaknuti djetetov razvoj, ključno je otkriti sve posebitosti svakog perioda. Poznavanjem razvojnih faza djeteta odrasla osoba može razumjeti kako se dijete mijenja i razvija tijekom vremena. Svaka faza donosi specifične promjene u kognitivnom, emocionalnom, fizičkom i socijalnom razvoju djeteta. Poznavanjem posebitosti svake faze odrasla osoba može prilagoditi pristup i dati podršku djetetu kako bi se zadovoljile njegove

razvojne potrebe. Roditelji, odgajatelji, učitelji i ostali moći će prilagoditi igru, komunikaciju i obrazovne aktivnosti kako bi potaknuli optimalan razvoj djeteta. Također, lakše će uočiti odstupanja ili kašnjenja u razvoju.

4.2.1. Razdoblje od rođenja do 6. godine

Prvo se razvojno razdoblje dijeli u dvije faze. Prva je faza od rođenja do treće godine, a druga od treće do šeste godine djetetova života.

Prema Montessori prva faza je temeljna, tada dijete radi osnovu koju će dalje dopunjavati. U prvoj se fazi oblikuje duh, odnosno ličnost djeteta. Odrasle osobe pritom ne mogu na to izravno utjecati. Zato mala djeca i ne idu u školu. Građenje samog sebe proces je čiji najintenzivniji dio traje upravo od rođenja do treće godine.

Intenzivan razvoj mozga počinje još u maternici u 3. tromjesečju trudnoće, a nakon rođenja, u direktnom kontaktu s okolinom razvije se tri četvrtine mase ljudskog mozga.

U najranijoj dobi mozak je fleksibilan. Ima mogućnost stvoriti nove veze i gubiti stare, promijeniti se i adaptirati kao rezultat nekog iskustva. Tu mogućnost nazivamo plastičnost. Ovo važno svojstvo nam tijekom djetinjstva omogućuje svladati niz važnih znanja i vještina (Čizmić i Rugulj, 2018). Mozak je plastičan tijekom cijelog života, no u djetinjstvu je od iznimne važnosti jer veze koje dijete stvara predstavljaju biološki temelj uma. Montessori to svojstvo naziva *upijajući um*. Taj fenomen pomaže djetetu pri spoznavanju svijeta.

Dijete stalno, nesvjesno upija svojim osjetilima sve što se oko njega nalazi. Ona je dječji um često uspoređivala sa spužvom koja bez odabira upija sve. Dijete putem svojim osjetila upija i ugrađuje u sebe sve utiske iz svoje okoline: auditivne, vizualne i taktilne, ali i kulturu, prirodu, jezik i motoriku te ponašanja odraslih i socijalne odnose, neovisno o tome jesu li dobri za dijete ili nisu. Ono preuzima sve nesvjesno i bez ikakvih ograničenja. Stečeni dojmovi postaju dio djeteta, zato se kasnije ni neće sjećati što je naučilo u dojenačkoj dobi (Philipps, 1999).

Montessori veliku pozornost pridaje novorođenčetu. Smatra da je okruženje u kojem se odvija život ljudi neprirodno okruženje za novorođenče. Tvrdi da je pogrešno što se nakon poroda svi brinu za majku, dok dijete podižu, oblače, nose uokolo, pokazuju, ne razmišljajući o tome koliki je to šok za njega. Uvjete u rodilištu ili gdje god se dijete prvih mjeseci nalazi trebalo bi prilagoditi na način da što više liče na majčinu utrobu kako bi se novorođenče moglo

postepeno navikavati na svijet koji ga okružuje (Montessori, 2003). Sljedeći začuđujući djetetov uspjeh u ovoj fazi je kretanje. Nakon mjeseci ležanja i puzanja, dijete počinje hodati. Krećući se u okolini dijete postupno stvara svoju sliku svijeta. Montessori smatra da se malom djetetu pokažu prirodni predmeti i kulturni sadržaji, da ga se uroni u društveni svijet kako bi se moglo prilagoditi svijetu i učiti, a ne da se dijete izolira od drugih osoba i okoline. Ovo razdoblje Maria Montessori naziva i razdoblje prilagođavanja.

Druga faza traje od treće do šeste godine. Dijete je i dalje vođeno upijajućim umom. Ovo je doba obilježeno velikim promjenama ljudske osobnosti. Sada odrasle osobe mogu doprijeti do djeteta putem jezika. Ono tada razvija razumijevanje i volju i usavršava svoj govor, razvija sustav za čitanje, pisanje i računanje. U ovom periodu upijanje poticanja iz okoline služi kao priprema za učenje u školi. Dijete razvija i svoja umjetničke stvaralačke vještine. Kako bi se one u potpunosti usavršile, dijete treba svojim osjetilima primiti srž umjetnosti. Ono treba svojim očima vidjeti i doživjeti umjetničke slike, arhitekturu, kiparstvo, gledati performanse, slušati muziku, pjevati, plesati, gledati balet, predstave, osjetiti različite mirise parfema i okusiti razna jela. Da bi dijete postalo kreativno i počelo samo stvarati ono mora imati puno pohranjenih informacija kako bi moglo ponoviti ono što osjetilo. Razvoj umjetničkih vještina i ritma traje puno duže nego razvoj govora. Za te sposobnosti potrebno je i više stimulanasa i više uključivanje senzorno-motoričkog sustava. Montessori je ovaj period djetinjstva nazvala razdobljem stvaranja. Roditelji trebaju dopustiti djetetu da stvara bez da ispravljaju ili ometaju, oni trebaju poticati slobodu kretanja i slobodu odabira aktivnosti. Ono mora samo uvježbati grafiku, pokret i osjetiti ritam, mora se samo koncentrirati, osjećati sklad, učiti kako se usredotočiti i ustrajati u tome da svoje ideje završi. Nadalje, da bi dijete moglo istaknuti kako se osjeća, mora razviti volju i vještinu upravljanja pokretima. U ovom razdoblju dijete ima tendenciju uočavanja reda i otkrivanja pravilnosti. Montessori je smatrala da okolinu u kojoj će boraviti djeca treba pripremiti poticajnim materijalima koji će dijete zainteresirati da stvara nova i iskustva i uči. Ti materijali traju potaknuti međudjelovanje različitih pojedinaca da bi dijete učilo i kroz interakciju s drugima (Philipps, 1999).

4.2.2. Razdoblje od 6. do 12. godine

Faza djetetove izgradnje od 6. do 12. godine je je stabilno razvojno razdoblje u kojem se dijete poboljšava. Ono razvija apstraktno mišljenje i doživljava sebe kao samostalnu osobu. Ono samo traži kontakt s drugima i uspostavlja svoju ulogu u društvu. Sada posjeduje

sposobnosti i vještine da uči pisati, čitati i računati na ispravan način. Dijete više ne uči primarno pokretom, dodirom i ostalim osjetilima nego istražuje pitanjima, kao primjerice „Zašto je Zemlja okrugla?“. Ono želi znati zašto je nešto takvo kakvo je. Ne interesira se samo za vidljive pojave, već i za ono neopipljivo i apstraktno. Zanimaju ga život i smrt te razni pokusi. U ovom periodu kod djeteta raste moralna svijet i odgovornost. Zanima ga što je ispravno činiti, a što nije (Schäfer, 2015). Prihvaćajući pravila, dijete u ovom periodu očekuje da se i ostali pridržavaju istih pravila. Roditelji, učitelji i ostali odrasli koji imaju utjecaj na dijete moraju paziti da budu dosljedni u postavljanju i pridržavanju pravila.

4.2.3. Razdoblje od 12. do 18. godine

Ova razvojna faza obilježena je velikim fizičkim i psihičkim promjenama. To je period u kojem dijete postaje odrasla osoba. Ono traži sebe i svoju ulogu u društvu. Propitkuje naučeno produbljuje one vještine i znanja za koje smatra da će mu biti od koristi. Mlada osoba traži i otkriva koji je smisao života i utvrđuje svoja moralno-etička stajališta u interakciji s vršnjacima. Prolazeći kroz pubertet mlada osoba je impulzivna, hirovita, čas je aktivna, a čas povučena. Tijelo mlade osobe mijenja se velikom brzinom: udovi se izdužuju, trup raste sporije i spolni organi postaju zreli za reprodukciju. To je stresno razdoblje u kojem je mlada osoba nesigurna i nerazborita, a želi biti shvaćena ozbiljno (Schäfer, 2015). Od roditelja se u ovom periodu traži da svom djetetu ne daje savjete, već da bude podrška i sigurna luka.

4.2.4. Osjetljiva razdoblja

Maria Montessori uvodi pojam posebne osjetljivosti. To su stanja koja malom djetetu daju mogućnost uspostavljanja intenzivnog kontakta s vanjskim svijetom. Zbog posebne osjetljivosti djetetu je sve što ga okružuje zanimljivo, privlači njegovu pažnju i oduševljava ga. To su razdoblja u kojima je izražena posebna sklonost prihvaćanju određene vrste podražaja na koje organizam spontano reagira, a tijekom procesa razvoja izmjenično dolaze (Montessori, 2003). Dakle, nakon što dijete usvoji određene spoznaje vezane za pojedinu osjetljivost, ona nestaje i zamjenjuje ju druga te djetetu drugačije stvari postaju zanimljive. Prema Montessori razdoblja posebne osjetljivosti su sveprisutna (javljaju se kod svakog djeteta u približno istim vremenskim razmacima), preklopiva (međusobno se vremenski preklapaju), vremenski su ograničena (svako je razdoblje tipično za određenu dob djeteta, kada to razdoblje prođe djetetu je teže učiti na nekom području), uočljiva (dijete zamjetno lakše uči neke sadržaje). Jedno od

najranijih i najdugotrajnijih je razdoblje posebne osjetljivosti za govor. Dijete bez podučavanja i bez velikog napora uči govor svoje okoline. Beba sa četiri mjeseca izgovara glasove i mumlja, a sa šest mjeseci izgovara odrađene glasove. Od kada navrší prvu godinu dijete izgovara prvu riječ, a kasnije nadopunjava vokabular i u dobi od dvije do tri pol gode može izraziti vlastite misli. Montessori ističe i razdoblje posebne osjetljivosti za red, za male dijelove cjeline, za poboljšavanje osjetilnih sposobnosti (temelj za izgradnju stvaralačke fantazije i jasnog predočavanja), za spretnost u kretanju i za društveno ponašanje (pogodno razdoblje za sticanje uljudnih oblik ponašanja i primjerenih društvenih odnosa). Dijete osjeća posebni užitak i sreću polako istražujući svako osjetljivo razdoblje: „Malo-pomalo uho počinje slušati, a jezik se miče da bi stvorio novu artikulaciju, on koji je do sad samo pridonosio sisanju, počinje osjećati unutrašnje vibracije, pa istražujući ide do grla, između usnica, u obraze, kao da sluša neke neodoljive, nerazumljive sile” (Montessori, 2003:71).

5. MONTESSORI MATERIJALI

Sav didaktički pribor koji se koristi u Montessori vrtićima osmislila je Maria Montessori. On je napravljen tako da budi motoriku, osjetilne i jezične sposobnosti (Kepeš, 2016). Godine 1920. Alberti Nienhuis joj pomaže i izabire materijale kao što su drvo, boje, metal i drugo. Originalni materijali postavljeni u dječjoj kući zbog nedostataka financijskih sredstava bili su samo adaptirani namještaj za praktičnu uporabu, to se kasnije pokazalo kao ključan faktor u razvoju djece (Kepeš, 2016). Pribor koji se upotrebljava odabran je temelju nekoliko kriterija. Prvi kriterij je dostupnost. Dijete mora moći dohvatiti i nositi pribor bez pomoći odrasle osobe. Poticanje aktivne djelatnosti, odnosno korištenje osjetila, ruku i poticanje razmišljanja drugi je kriterij odabira. Treći kriterij je primjerenost potrebama i sposobnostima djeteta. Materijali prate razvojne faze djeteta i posloženi su od jednostavnijih prema težim, odnosno od konkretnih prema apstraktnima. Zadnji kriterij je mogućnost uočavanja pogreške u radu, dijete prilikom korištenja materijala shvaća da je pogriješilo i ispravlja pogrešku. Učenje iz vlastitih pogrešaka koncept je koji sam po sebi odgaja dijete. Ono uči kako bez pomoći odrasle osobe raditi pažljivo i koncentrirano. Materijali za rad raspoređeni su na lako dostupnim policama, a izrađeni se od prirodnih materijala kao što su drvo, pruće ili tkanina i obojani su prirodnim bojama. U svakoj se prostoriji nalazi samo jedan primjerak materijala za rad kako bi djeca razvijala strpljenje ili pak dogovor. Nakon upotrebe moraju ga vratiti na isto mjesto, u stanju u kojem su ih našla. Odgajatelj mora djeci pokazati kako se materijal koristi na način da dijete pažljivo prati što odgajatelj radi. Odgajatelj ne objašnjava verbalno što radi, kako bi dijete samo moglo donijeti zaključak. Djeca imaju slobodu odabira koji će materijal koristiti i koliko dugo. Svaka grupa,

odnosno prostorija mora biti opremljena priborom za praktičan život, priborom za poticanje osjetila, priborom za poticanje govora te onim za vježbe matematike i kozmičkog odgoja (Jagrović, 2007).

6. Odstupanja od normalnog razvoja

Montessori tvrdi da su sva odstupanja u ponašanju uzrokovana pogrešnim postupcima prema djetetu u prvom razvojnem razdoblju (od rođenja do treće godine). Um djeteta će ostati prazan ako su razvojne potrebe tog razdoblja zanemarene. Jedan od uzroka odstupanja može biti i nedostatak spontane, svrhovite aktivnosti, odnosno djelovanja i kretanja uopće.

Ako odrasla osoba zamijeni djetetove aktivnosti ono neće moći uvježbati sklad pokreta i psihičke energije. Ti će se čimbenici razviti odvojeno i uzrokovati će devijacije, a dijete će izrasti u neuravnoteženog čovjeka. Pokreti će postati besciljno kretanje, koje će roditelji tolerirati i prepisati dječjoj mašti ili će ga kazniti. Druga vrsta odstupanja koju Montessori navodi su barijere. Djeci koja su u fazi maštanja, a već polaze školu, inteligencija je pobjegla u svijet iluzija ili je potisnuta (Montessori, 2003). Ako se tu djecu prisili na rad, kod njih će se razviti fenomen psihičke obrane koji će im otežati učenje te interakciju s odraslima i drugom djecom. Djeca koja su najranijoj dobi (od rođenja do 3. godine) nisu aktivnošću stekla dovoljno iskustva vezuju se uz odraslu osobu koja u potpunosti zamjenjuje njegove aktivnosti. Takva će djeca postati inertna, plačljiva, lako će odustati od svojih namjera i često će im biti dosadno. Jedno od odstupanja Montessori zamjećuje promatranjem djece je i poriv za posjedovanjem. Kada psihički život djeteta oslabi, ono će u predmetima vidjeti samo stvari koje može posjedovati. Ono će uvijek htjeti imati više nego što ima, pa će zato pokušati umiljavanjem, jadikovanjem ili plakanjem pokušati obmanuti odraslu osobu. Odrasli će popustiti uvidjevši radost svojega djeteta, no dijete neće odustati i ubrzo će ovaj hir postati devijacija koju Montessori naziva pohlepom za moći. Također, počne li roditelj kažnjavati dijete ili mu zabranjuje najjednostavnije poslove ono će se osjećati manje vrijednim. Tim akcijama roditelji prekidaju osjećaj odgovornosti ili dostojanstva u djetetu. Sljedeće odstupanje je strah. Djeca se ne rađaju bojažljiva, odrasla osoba „iskorištava maglovito stanje djetetove svijesti da bi mu umjetno usadila strahove o nejasnim bićima koja djeluju u tami, a sve to samo da bi postigla poslušnost“ (Montessori, 2003:229). Odrasla osoba pritom ne zna da djetetu stvara traumu koja će ga potencijalno pratiti cijeli život. U Montessori vrtićima radi se na oslobađanju od straha pružanjem mogućnosti da sakupi iskustva o okolini (Philipps, 1999). Jedna od osnovnih

odstupanja je laž. Ona je povezana s inteligencijom i karakteristična je za djecu koja su još u procesu formiranja. Djetetu je potreban osjećaj za stvarnost i sloboda kako bi laži nestale. Zadnje odstupanje koje Montessori uočava su poremećaji u prehrani. Oni najčešće imaju psihičke uzroke. Stvaraju se kada se dijete brani odrasle osobe koja dijete požuruje i tjera da se prilagodi njenom tempu. Svi navedeni problemi postaju rješivi kada odrasli spoznaju cikluse svrhovite djelatnosti djeteta.

7. MONTESSORI U SVIJETU

Danas se Montessori pedagogija nastavlja izučavati slijedeći temeljna načela koja je postavila osnivačica ove metode - Maria Montessori. Da bi se očuvala, širila i nastavila razvijati ideja o odgoju i obrazovanju u čijem je centru dijete, 1929. godine Montessori je, zajedno sa svojim sinom, osnovala Association Montessori Internationale (dalje u tekstu AMI). Ova organizacija u početku djeluje u Rimu, no 1935. godine sjedište joj postaje Amsterdam odakle djeluje i danas (Treccani, 2023). AMI ima cilj proučavati, primjenjivati i širiti ideje i načela o odgoju i obrazovanju Marije Montessori te širiti priznanje o temeljnim pravima djeteta kako ih je vidjela Montessori (pravo na odgoj, obrazovanje i poštovanje bez obzira na spol, rasu, vjeru ili političku i društvenu okolinu) i surađivati s drugim organizacijama i tijelima kako bi se unaprijedio odgoj, obrazovanje i kako bi se održao mir (Philipps, 1999). Ova organizacija ima podružnice u 42 zemlje na svim kontinentima u kojima pruža visokokvalitetne programe edukacija za Montessori učitelje i odgajatelje (AMI, 2023).

Uz AMI, o širenju Montessori pedagogije brine i Međunarodno Montessori društvo (International Montessori Society - IMS) osnovano u Marylandu 1979. godine. Organizacija pruža mrežu podrške i resursa za učenje o Montessori metodi, publicira časopise i knjige te organizira tečajeve i radionice (IMS, 2023).

8. MONTESSORI PEDAGOGIJA U HRVATSKOJ

Nakon desetljeća nepostojanja pedagoškog pluralizma u hrvatskoj se pedagogiji javlja zanimanje za alternativnim pedagoškim koncepcijama, posebice za Waldorfsku i Montessori pedagogiju (Batinić, Radeka, 2017).

Radove Marije Montessori proučavali su slavni hrvatski pedagozi poput Ljudevita Krajačića, Davorina Trstenjaka, Josipa Demarina i mnogih drugih. Oni u časopisu „Napredak“² prenose svoje spoznaje o Montessori metodi.

Prva praktična primjena Montessori metode u Hrvatskoj izvodi se u dječjem vrtiću Židovske općine u Zagrebu. Vrtić je otvoren 1923. godine, a njegova voditeljica je prethodno stekla obrazovanje o Montessori metodi u Beču. Nakon jedanaest godina barunica Dédée Vranyczany otvara još jedan dječji vrtić u Zagrebu koji je radio po Montessori metodi (Batinić i Radeka, 2017).

Godine 1934. pedagoginja, psihologinja i socijalna antropologinja Vera Stein-Erlich izdaje knjigu o Montessori metodi u školama. Također, poznato je da su odgajateljice, sestre dominikanke na otoku Korčuli primjenjivale u svom radu Montessori metodu. Zatim, u periodu nakon 1945. godine, nakon Drugog svjetskog rata alternativne pedagogije u Hrvatskoj bivaju zabranjene. Tek je 90-ih godina, kada se Hrvatska ocijepila od Jugoslavije, prihvaćena ideja pedagoškog pluralizma što utire put širenju alternativnih pedagogija u Hrvatskoj.

Godine 1991. u Splitu se otvara prva privatna „Dječja kuća“. Slijede otvaranja privatnih ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja u Đakovu i Zagrebu. 2003. godine otvorena je prva Montessori škola, Osnovna škola Barunice Dédée Vranyczany koja djeluje i danas kao jedina škola koja provodi Montessori metodu u Hrvatskoj. Danas u Hrvatskoj djeluje sedam vrtića koji provode isključivo Montessori metodu i osamnaest gradskih vrtića koji Montessori pedagogiju provode djelomično (HMD, 2020).

Važno je napomenuti da AMI u Hrvatskoj još nema podružnicu te samim time nedostaju programi obrazovanja Montessori odgajatelja i učitelja. U suradnji s Montessori Educational Programs International (MEPI)³ u Zagrebu se održavaju programi stručnog usavršavanja Montessori odgajatelja pri dječjem vrtiću „Srčeko“ (MEPI, 2020).

Nadalje, 15. studenog 2000. godine osnovano je Hrvatsko Montessori društvo koje organizira stručne skupove, provodi edukacije, surađuje s centrima za obrazovanje i edukaciju odgajatelja i učitelja DV Montessori i DV Srčeko u Zagrebu i širi misao Marije Montessori u Hrvatskoj (HMD, 2020).

² Časopis „Napredak“ najstariji je hrvatski pedagoški časopis koji djeluje od 1859. godine. Dugi vremenski period biva glasilom Hrvatskoga pedagoško-književnoga zbora, a okuplja brojna poznata imena pedagogije u Hrvatskoj (Hrvatska enciklopedija, 2023).

³ MEPI je organizacija osnovana 1995. godine u Kansas Cityju. Diljem svijeta pruža edukacije Montessori pedagogije.

8.1. Osnovna škola barunice Dédée Vranyczany

Godine 2003. roditelji djece koja su pohađala Montessori vrtiće u gradu Zagrebu pokreću inicijativu i otvaraju prvu osnovnu školu po Montessori modelu u Hrvatskoj. Osnovna škola barunice Dédée Vranyczany još uvijek je jedina Montessori škola u Hrvatskoj. Ime je dobila po učenici Marije Montessori barunici Dédée Vranyczany, rođenoj u Opatiji 1896. godine kao Wanda Maria Ida barunica Schmidt Zabierow. Baruničin otac bio je guverner Crne Gore u Prvom svjetskom ratu, a prije toga bio je carski i kraljevski predstojnik u Opatiji. Njezin djed bio je suradnik Franje Josipa kao carski i kraljevski vojni savjetnik i guverner Koruške. Majka joj je bila obrazovana žena podrijetlom iz ugledne poljsko-ukrajinske obitelji. Barunica postaje Hrvaticom kada se udala za svoga supruga Ambroza Vranyczany-Dobrinovića. Godine 1933. u Londonu upisuje Montessori tečaj. Ondje uči direktno od Marije Montessori. 1934. u Zagrebu otvara Montessori dječji vrtić. S početkom Drugog svjetskog rata Vranyczany se posvetila zaštiti i zbrinjavanju židovske djecu koja su polazila njezin vrtić⁴.

Nastava u Osnovnoj školi barunice Dédée Vranyczany ostvaruje se po Montessori modelu te prati Nastavni plan i program za osnovnu školu. Učenici uče u pripremljenoj okolini uz pripremljene učitelje s posebnim Montessori materijalima za učenje matematike, jezika i za kozmički odgoj. Kozmički odgoj podrazumijeva prirodu i društvo, povijest i geografiju te zoologiju, botaniku i umjetnost. Učenici lakše uviđaju korelaciju ovih predmeta kada ih uče zajedno.

U Školi se na svako dijete gleda kao na individuu pa zato učitelj svakom učeniku pristupa prema njegovim interesima, ritmu i mogućnostima. Kroz didaktičke materijale učenici usvajaju osnovna, konkretna znanja koja nastavom nadopunjuju i vode do apstraktnih. Uz individualan rad i slobodno učenje potiču se i grupne aktivnosti kao što su primjerice razgovori u grupi ili tematska nastava. Nakon nastave osnovnih predmeta učenici sudjeluju u aktivnostima poput ritmike, taekwonda, nastave njemačkog jezika, likovnih, glazbenih i filmskih radionica te vjeronauka (OŠ barunice Dédée Vranyczany, 2011).

⁴ Više informacija o ovoj temi dostupno je na: <http://www.os-montessori-bdvranychany-zg.skole.hr/skola/povijest>.

9. KRITIKE MONTESSORI METODE

Najčešće kritike Montessori metode odnose se na previše slobode kojoj se djeci daje i zbog koje su ona razuzdana i mentalno lijena. Kritike uglavnom dolaze zbog nerazumijevanja značenja i uloge slobode u Montessori pedagogiji (Denym, 2022). Također, mnogi tvrde da ova pedagoška metoda obeshrabruje kreativnost zbog materijala koji se koriste. Materijali osim što su estetski oblikovani, imaju cilj razvijati dječju kreativnost i maštu te poticati djecu na duboku koncentraciju (Seitz i Hallwachs, 1997). Jedan od nedostataka i kritika Montessori metode je taj da su vrtići i škole koji provode ovu metodu uglavnom privatni, što znači da su mnogim roditeljima i dalje nedostupni (Jones, 2023). Ono što se često zamjera Montessori metodi je to da je učenicima dozvoljeno i potiče se da slijede svoj interes i uče ono što ih najviše zanima. Učenici ne moraju učiti predmete koji su im nametnuti i koji će im koristiti dalje u akademskoj karijeri. Neki učenici Montessori škola zbog toga izražavaju zabrinutost. U svezi s tim, valja napomenuti da nema puno Montessori srednjih škola, što znači da se učenici iz Montessori osnovnih škola moraju pri prelasku u srednju školu prilagoditi standardiziranom programu i novom načinu učenja i podučavanja (Denym, 2022). Mnogi kritičari smatraju da se u Montessori metodi prevelik naglasak stavlja na praktične aktivnosti (poput pranja suđa). Cilj takvih aktivnosti je razvijanje motorike, koncentracije, koordinacija ruku i očiju te razvoj mišića (Isaacs, 2014).

Većina kritika Montessori pedagogije proizlazi iz nerazumijevanja temeljnih načela te neshvaćanja cilja ove metode. Sloboda za Montessori nije samo puštanje djece da rade što ona žele. Uz slobodu se usko veže i disciplina, koja je ključna za razvoj odgovornosti i poštovanja.

10. EVALUACIJE MONTESSORI METODE

Evaluacije Montessori metode još uvijek su malobrojne i često su metodološki ograničene. Većina istraživanja provedena je u Sjedinjenim Američkim Državama. Varijable rijetko uključuju više od jedne škole ili razreda. Uglavnom se jednu Montessori školu uspoređuje s drugom školom koja provodi standardizirani program. Marshall (2017) ističe da se kontrola varijabli u provedenim istraživanjima nije kvalitetna, da su stoga mnoge evaluacije Montessori metode nesigurne. Nadalje, mnoge Montessori škole koje su korištene u istraživanjima nisu službeno proglašene Montessori školama, nemaju sve Montessori učitelje. Velik utjecaj ima i činjenica da se Montessori škole uglavnom plaćaju, što ukazuje da ih pohađaju učenici boljeg

socio-ekonomskog statusa. Marshall (2017) drži da je najsnažnija evaluacija Montessori metode ona Lillard i Else-Quest iz 2016. godine.

Autorice su usporedile djecu u Montessori i ne-Montessori obrazovanju u dvije dobne skupine (djeca od 5 i 12 godina), na nizu kognitivnih, akademskih, socijalnih i mjere ponašanja. Lillard i Else-Quest kontaktirale su roditelje djece koja su bila u Montessori školskoj lutriji 1997. i 2003. godine i pozvale su ih da sudjeluju u istraživanju. Svim obiteljima je ponuđeno 100 dolara za sudjelovanje. Školska lutrija koju je vodio školski okrug je bila slučajna, pa su stoga Montessori skupina i kontrolna skupine sadržavale slične pojedince (Lillard, Else-Quest, 2016). Rezultati istraživanja pokazali da postoje statistički značajne razlike u korist Montessori metode u akademskim vještinama, izvršnim funkcijama i socijalnim vještinama. 5-godišnja djeca koja pohađaju Montessori program pokazala su bolju spremnost za školu, odnosno bolje prepoznavanje slova i riječi, dobre matematičke vještine i sl. S obzirom na socijalno-bihevioralni dio istraživanja pokazuju veću razinu rasuđivanja s upućivanjem na pravdu od djece koja pohađaju standardizirane programe. 5-godišnja Montessori djeca su znatno više uključena u pozitivnu igru s vršnjacima i znatno manje u grubu igru. 12-godišnjaci koji pohađaju Montessori škole pokazuju veću kreativnost od svojih vršnjaka u standardiziranim školama. Ono što je začuđujuće, ističu autorice, je da kontrolna i Montessori skupina imaju slične čitalačke rezultate. U Montessori skupini dominira asertivna komunikacija i verbalno izražavanje osjećaja (Lillard, Else-Quest, 2016).

ZAKLJUČAK

Maria Montessori jedna je od najznačajnijih figura u povijesti pedagogije. Njezin pristup odgoju i obrazovanju bio je revolucionaran u kontekstu društveno-povijesnih okolnosti u kojima je djelovala. Montessori svoju pedagošku misao formira izravnim promatranjem djeteta. Zaključuje da je dijete sposobno, da treba biti slobodno u odabiru i kretanju te da treba biti aktivni sudionik u vlastitom obrazovanju. Njena metoda njeguje holistički pristup koji uključuje fizički, emocionalni i intelektualni razvoj te prepoznaje djetetovu sposobnost samostalnog istraživanja i konstruktivnog učenja.

Prva značajna uloga Marije Montessori bila je njeno istraživanje i rad s djecom s teškoćama u razvoju. U vrijeme kada su takva djeca često bila zapostavljena i isključena iz formalnog obrazovnog sustava, Montessori je razvila metode i materijale koji su omogućili djeci da razvijaju svoje potencijale. Njezin rad s ovom populacijom bio je temelj za kasnije razvijanje Montessori metode koje se primjenjivala u širem kontekstu.

Najpoznatiji aspekt Montessori metode je njezina koncepcija djece kao aktivnih sudionika u vlastitom obrazovanju. Montessori je vjerovala da su djeca prirodno znatiželjna i da im treba pružiti slobodu i podršku da istražuju svoju okolinu i uče iz iskustva. Njezina metoda uključuje specifično razvijene materijale koji su poticali samostalno učenje, razvijanje fine motorike i koncentraciju kod djece.

Osim toga, Montessori je naglašavala važnost individualiziranog pristupa obrazovanju. Smatrala je da svako dijete ima svoj tempo učenja i svoje interese te da pedagog treba prilagoditi svoj rad svakom djetetu. Ovo se odvajalo od tradicionalnog obrazovnog sustava koji je često primjenjivao uniformni pristup svim učenicima.

Iako je Montessori svoju metodu utemeljila prije više od stotinu godina, načela i konstrukti koje je tada postavila ostaju izuzetno važni za odgajatelje, učitelje, pedagoge i roditelje u pružanju poticajnog i podražavajućeg okruženja za razvoj djece. Montessori metoda danas je jedna od najrasprostranjenijih i najtraženijih alternativnih metoda u svijetu. Ne čudi stoga što se diljem svijeta organiziraju tečajevi za Montessori odgajatelje i učitelje koji će nastaviti poticati inovaciju i promjene u obrazovnim praksama u školama i vrtićima diljem svijeta.

Maria Montessori je svojom inovacijom napravila značajan pomak u obrazovnom svijetu, no važno je napomenuti da njezina metoda nije prošla bez kritika. Kritičari ističu da se djeci previše popušta, da ih se malo kontrolira te da im se daje previše slobode. Ovakve kritike najčešće dolaze zbog nerazumijevanja. Provedene evaluacije pokazuju da su djeca koja polaze Montessori škole imaju bolji uspjeh na kognitivnom, akademskom i socijalnom polju.

Zbog razumijevanja djece, inovativnih metoda obrazovanja i globalnog utjecaja na pedagogiju, Maria Montessori zaslužuje titulu jedne od najvažnijih pedagoga dvadesetog stoljeća. Njezin rad i doprinosi ostaju inspiracija za sve odgojno-obrazovne radnike.

POPIS LITERATURE

1. About AMI. (2023). *Association Montessori Internationale (AMI)*. <https://montessori-ami.org/about-ami>
2. Batinić, Š. i Radeka, I. (2017). Od reformne do alternativne pedagogije: Pokušaji drugačije škole u Hrvatskoj u 20. stoljeću. *Acta Iadertina*, 14(1), 41-60. <https://doi.org/10.15291/ai.1312>
3. Bašić, S. (2011). Modernost pedagoške koncepcije Marije Montessori. *Pedagogijska istraživanja*, 8 (2), 205-214.
4. Buczynski N. (2008). Sto godina metode Montessori. *Matica hrvatska*. <https://www.matica.hr/hr/351/sto-godina-metode-montessori-21047/>
5. Čizmić, I. i Rogulj, J. (2018). Plastičnost mozga i kritična razdoblja – implikacije za učenje stranoga jezika. *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*, (1-2/2018), 115-126.
6. DeBruin, J. (2010). Montessori: Help Me to Do It Myself. *Review of Education, Pedagogy, and Cultural Studies*, 4 (2), 139-146. <https://doi.org/10.1080/0098559780040209>
7. Dédée Vranyczany. (2011). *Osnovna Montessori škola "Barunice Dedee Vranyczany" Zagreb*. <http://www.os-montessori-bdvranychany-zg.skole.hr/skola/povijest>
8. Đorđević, M. (2013, svibanj). Uvjeti odrastanja i razvoj mozga. *Istraži Me*. <http://www.istrazime.com/razvojna-psihologija/uvjeti-odrastanja-i-razvoj-mozga/>
9. Gombrich, E. H. (2000). *Kratka povijest svijeta za mlade*. SysPrint.
10. Grandi, W. (2016). Children's stories in the educational theories of Ellen Key, Rudolf Steiner and Maria Montessori. *Ricerche Di Pedagogia E Didattica. Journal of Theories and Research in Education*, 11(2), 47–66. <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/6374>
11. Grbešić, G. (2014). Prvi svjetski rat i nacionalizam. *Diacovensia*, 22 (2), 137-140.
12. Hrvatsko Montessori društvo. (2020). *Hrvatsko Montessori društvo (HMD)*. <https://hrmdrustvo.hr/o-nama/>
13. Isaacs, B. (2014). *Bringing the Montessori Approach to your Early Years Practice*. Routledge.
14. Jagrović, N. (2007). Sličnosti i razlike pedagoških modela Marije Montessori, Rudolfa Steinera i Célestina Freineta. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 56(1.-2.), 65-77.

15. Kepeš, N. (2016). Pedagoška ideja Marie Montessori. *Zbornik radova Islamskog pedagoškog fakulteta u Bihaću*, 8(8), 173-186.
<https://doi.org/10.52535/27441695.2016.8.173-186>
16. Lillard, A. S., Else-Quest, N. (2016). Evaluating Montessori education. *Science* 313, 1893–1894. <https://doi.org/10.1126/science.1132362>
17. Lee Gutek, G. (2004). *The Montessori method : the origins of an educational innovation : including an abridged and annotated edition of Maria Montessori's The Montessori method*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers.
18. Marshall, C. (2017). Montessori education: a review of the evidence base. *Science of Learning*, 2 (11). 1-9. <https://doi.org/10.1038/s41539-017-0012-7>
19. Matijević, M. (2001). *Alternativne škole: Didaktičke i pedagoške koncepcije*. TipexMaria.
20. Mission and history. (2023). *International Montessori Society (IMS)*.
<https://imsmontessori.org/about-ims/mission-and-history/>
21. Montessori. (2023, svibanj). *Encyclopedia Britannica*.
<https://www.britannica.com/biography/Maria-Montessori>
22. Montessori, M. (2003). *Dijete: tajna djetinjstva*. Naklada Slap.
23. Montessori, Maria. (2012). *Treccani. Istituto della Enciclopedia italiana*.
[https://www.treccani.it/enciclopedia/maria-montessori_\(Dizionario-Biografico\)](https://www.treccani.it/enciclopedia/maria-montessori_(Dizionario-Biografico))
24. Montessori pedagogija – načela. (2010). *Nebula/Montessori asocijacija Zagreb*. s
<http://nebulamontessori.hr/nacela-montessori-pedagogije.html>
25. Montessori vrtići u Hrvatskoj. (2020). *Hrvatsko Montessori društvo (HMD)*. s
<https://hrmdrustvo.hr/montessori-vrtici-u-hrvatskoj/>
26. Napredak. (2021). *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža*. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=42933>
27. O školi. (2011). *Osnovna Montessori škola "Barunice Dedee Vranyczany" Zagreb*.
<http://www.os-montessori-bdvranychany-zg.skole.hr/skola>
28. Philipps, S. (1999). *Montessori priprema za život: Odgoj neovisnosti i odgovornosti*. Naklada Slap.
29. Popović, D. (2008). Žene i obrazovanje: na pragu III milenijuma. *GENERO*, (12), 95-108.
30. Rajić, V. (2012). Samoaktualizacija, optimalna iskustva i reformske pedagogije. *Napredak*, 153 (2), 235-247.
31. Rakidžija, E. (2020). Marija Montessori. *Hrvatsko Montessori društvo*.
<https://hrmdrustvo.hr/marija-montessori/>

32. Rossini, V. (2020). *Maria Montessori: Una vita per l'infanzia. Una lezione da realizzare*. San Paolo.
33. Schäfer, C. (2015). *Poticanje djece prema odgojnoj metodi Marije Montessori*. Golden marketing – Tehnička knjiga.
34. Seitz, M. i Hallwachs, U. (1997). *Montessori ili Waldorf? Knjiga za roditelje, odgajatelje i pedagoge*. Educa.
35. Standing, E. M. (1957). *Maria Montessori: Her life and work*. The New American Library.
37. Shute, N. (2002). Madam Montessori, Fifty years after her death, innovative Italian educator Maria Montessori still gets high marks. *Smithsonian Magazine*.
<https://www.smithsonianmag.com/history/madam-montessori-68331163/>
38. Škiljan, A., Šarinić, H., Štajduhar, D., Rakočević, M. i Rakočević, M. (2005). *Povijest svijeta: treći dio*. Marjan tisak.
39. Teacher education programs. (2020). *Montessori educational programs international (MEPI)*. <https://www.mepiinc.com/teacher-education>
40. Zaninović, M. (1988). *Opća povijest pedagogije*. Školska knjiga.

SAŽETAK

Maria Montessori bila je prva žena koja je doktorirala medicinu u Italiji. Svoju je pedagošku metodu razvila radom u klinikama s djecom s intelektualnim teškoćama, a zatim promatranjem djece urednog razvoja u dječjim kućama. Montessori zaključuje da je svako dijete iznimna individua, odnosno čovjek vrijedan poštovanja. Montessori je u središte odgojno-obrazovnog procesa stavila dijete koje ima svoju slobodu, potrebe i želje. Montessori izdvaja tri razvojna razdoblja kod svakog djeteta. U svakoj razvojnoj fazi dijete ima različite mogućnosti i potrebe. Da bi se dijete optimalno razvilo odrasla osoba mora djetetu dati slobodu i podršku, u svakoj razvojnoj fazi. Montessori uočava i razdoblja posebne osjetljivosti za razvoj govora, za red, za kretanje itd. Jedan od osnovnih zahtjeva ove metode je pripremljena okolina. Okolina ima važnu ulogu u razvoju djeteta. Ona mora biti sigurna kako bi se dijete moglo neometano kretati i istraživati svijet oko sebe. Doprinos Marije Montessori uočavamo i u detaljno izrađenim materijalima koji su samokorektivni i koji imaju cilj osigurati djetetu samostalnost i razvoj motorike, kreativnosti, mišića i sl. Grupe u Montessori vrtićima mješovite su i temelje se na zajedništvu. U ovom završnom radu analizirati će se i odstupanja koja dolaze zbog nepoštovanja djeteta i zamjenjivanja djeteta u njegovom radu. Rad obuhvaća i Montessori pedagogiju danas u svijetu i Hrvatskoj te rad jedine osnovne Montessori škole u Hrvatskoj.

Ključne riječi: Maria Montessori, Montessori metoda, odgoj, sloboda, okolina, kritike, evaluacije

SUMMARY

Maria Montessori was the first woman to receive a PhD in Medicine in Italy. She developed her pedagogical method by working in clinics with children with intellectual disabilities, and then observing children of orderly development in children's houses. Montessori concludes that every child is an exceptional individual, that is, a man worthy of respect. She has put a child at the center of the educational process who has his own freedom, needs, and desires. Montessori singles out three developmental periods in each child. At each developmental stage, the child has different options and needs. For a child to develop optimally, an adult must give the child freedom and support, at any developmental stage. Montessori also notes periods of special sensitivity for speech development, for order, for movement, etc. One of the basic requirements of this method is the prepared environment. The environment plays an important role in the development of the child. She needs to be sure so that the child can move unhindered and explore the world around him. Maria Montessori's contribution is also seen in detailed material that are self-corrective and aim to ensure the child's independence and development of motor skills, creativity, muscles, etc. Groups in Montessori kindergartens are mixed and based on togetherness. This final thesis will also analyze the deviations that come from disrespecting the child and replacing the child in his work. This work also includes Montessori pedagogy today in the world and Croatia and the work of the only primary Montessori school in Croatia.

Key words: Montessori, upbringing, freedom, environment, pedagogical method